

ענין עירובין בעיר גדולה - שיעור 87

I. איזהו רשות הרבים - ש"ע ח"א סי' שמ"ה סט"ז

- (א) רחובות ושווקים הרחבים - ט"ז אמה (שנת ז"ע): שכן מצינו במשכן ששתי עגלות היו מהלכות זו בצד זו. רחב כל אחת ה' אמות הרי כאן עשרה וה' אמות ריח שבין עגלה לעגלה ואמה יתירה הוה דקאי בן לוי דכי משתלפי קרשים הוה נקיט להו - (שנת ז"ע. ורש"י שם)
- (ב) ואינם מקורים - דרה"ר מקורה אינה רה"ר לפי שאינה דומה לדגלי מדבר (שנת ה). ותחת גג החניות צ"ע אם הוא רה"ר.
- (ג) ואין להם חומה סביב העיר או הר ואפילו אם יש סביב העיר חומה נחשבת רה"ר אם השערים מפולשים משער לשער בשוה ואין להם דלתות או בשיש להם דלתות אלא שאין הדלתות ננעלות כלילה וכן מצינו בירושלים שלא נחשבה לרה"ר מפני שדלתותיה נעולות כלילה (פירוזין ו): לשיטת הט"ז אפילו דלת אחת נעולה כלילה ג"כ מבטלת את הרה"ר - (ט"ז שמ"ה - ה) ודעת המג"א (ש"ד - 3) צריך שתי דלתות.
- (ד) ויש אומרים שכל שאין ששים ריבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר. זה לפי דעת רש"י (פירוזין ז"ע). ועוד כמה ראשונים. ועיין בה"ל (שמ"ה - 2 - ד"ה שאין ששים ריבוא) "וטעמייהו דילפו מדגלי מדבר שהיו שם ששים ריבוא בוקעין" ודעה ראשונה בשו"ע הוא דעת הרמב"ם ודעימיה שאין צריך ס' ריבוא וטעמייהו שאין לנו ללמוד מדגלי מדבר אלא לענין רה"ר ממש (physical) שלא תהא מקורה ושיהי' בה שש עשרה אמה ושתהא מפולשת אבל לא למנין הדורסים (38"ל - שמ"ה - 2)

II. לענין עירוב בעיר גדולה טעמי להתיר אליבא דשו"ת משנה הלכות (חלק ח - סימניס ע"ה - קכ"ד)

- ושיטת רב משה פיינשטיין שנמצא בספר יציאת השבת (דף 67-75) ועיין עוד אג"מ (חלק ח' קל"ח - קל"ט - ק"מ וחלק ד' פ"ו - פ"ז - פ"ח - פ"ט ודף תכ"ח)
- (א) רב מנשה הטעם להתיר עיין ערוך השלחן - (שמ"ה י"ט - כ"ג) שמלמד זכות על כלל ישראל
1. ומחדש דדוקא אם העיר יש רק סרטיא (highway) אחת או פלטיא (marketplace) אחת יש רשות הרבים אבל יותר מאחת דינו (א) או ככרמלית (ב) או כרה"ר שמועיל העירוב. ולכן דוקא מחנה לוייה היה רשות הרבים ולא מחנה ישראל.
 2. רב משה אג"מ (ד - פ"ז) הביא (שנת ז"ע): שזורק ד' אמות ברה"ר היה במקדש באורגי יריעות שהיו זורקין המחטין זה לזה הרי עשו מלאכת היריעה ברה"ר ולא היה זה אצל משה דהא אחר שגמרו מלאכתן הביאו אל משה.
- (ב) טעם ההיתר - רב מנשה - שהרי המכונה כשהיא לעצמה היא רשות היחיד
1. והיושב בה כיושב בבית א"כ היושב במכונת אינו מצטרף לששים ריבוא דבעינן דריסת ס' ריבוא ודריסה היינו הילוך וכלשון השו"ע ס"ר עוברין בו בכל יום. והראיה מרמב"ן (פירוזין מ"ג. ד"ה ומעטה) במי שהלך בספינה כתב וז"ל ואין אנו קורא בזה אל יצא איש ממקומו כיון שלא הלך ג' פרסאות ברגלין שהרי הילוך הספינה אינו קרוי הילוך כלל וחצר מהלכת היא ולא אדם מהלך כלל ועוד ראייה משו"ת ישועות מלכו לענין מסולת הברזל.
 2. רב משה "ומה שכתב הרמב"ן הוא לענין הוצאה מהתחום דסובר דהאיסור הוא דוקא בהליכה ברגליו דכן הוא סתם יציאת איש ממקומו ולא שייך כלל לענין מספר העוברין בהדרך לרש"י ודעימיה. ומה שתוך הקאר הוא רה"י הא עכ"פ רה"י זה הרי אינו קבוע לשכון בו אלא נעשה רק להעברת אינשי ולא נחשב כלל שהקארס הולכים אלא שאינשי הולכים על ידי הקארס והמולך הקאר יתחייב משום הוצאה."

- (ג) והיתר השלישי ורכיעי מתוספות (סוכה ד): שמבואר משם דרה"ר לא הוה אלא היכא דרבים
1. בוקעים בו בלי מניעה ועיכוב אבל היכי דאיכא מניעה שוב לא הוה רה"ר. וממילא דברחובות כהיום בעירות גדולות אשר באמצע הרחוב עוברים המכונות אין לו מניעה יותר מזה. וראיה לזה

משו"ת אבני נזר (רס"ז - ה) שאם חק המדינה שבלילה אין רשאים לעבור ברה"ר לא היה עליו תורת רה"ר. ועוד הרב מקלוזענבורג סבר דליכא רה"ר בעירות גדולות כנוא יארק כיון שבכל רחוב העמידו מטעם המלכות אור אדום וירק או סטאפ סיץ, אם כן אין זה רה"ר, דרה"ר לא הוה אלא היכא דרבים בוקעים בו מבלי מניעה ועיכוב והרי אפילו רגע אחת. ולפי זה אפילו העוברים ושבים ברגל על הצד הנקרא סייד וואק (sidewalk) גם התם יש הפסק שאסור לעבור מצד לצד עד שישתנה האור החשמלי לירק. ולכן אפילו להמחמירין כדעה ראשונה בשו"ע דלא בעינן ששים ריבוא ומיהו פשוט דלדידהו נמי בעינן עכ"פ בני אדם בוקעין בו בלי עיכוב וא"כ ביון דבעירות כהיום יש עיכוב להעוברין ואסורין לעבור בזמנים ידועים לכולי עלמא לא הוה רה"ר.

2. רב משה - סימני אור אדום ומלת סטאפ אין בתורת עיכוב אלא לסדר איך שילכו האינשי באופן שלא יזיקו ולא נגרע מחשיבות רה"ר בשביל זה וכן הקארס הולכים במקומם ואנשים במקומם ואין זה עיכוב רק לסדר הרה"ר.

ד) ועוד טעם להתיר - דבעי דרך מופקר לכל שכל אחד עושה בו והולך בו בלי שום עיכוב בין על ההילוך ובין על התשמש וכמ"ש הריטב"א (פירוץ כ"ז ד"ה מפני) שאינם כדגלי מדבר ולפי זה ברה"ר דידן אסורים להשתמש בשום דבר להעמיד חפציו ורוצה להניחם שם יענש לפי חק המלכות וכה"ג לכו"ע לא הוי רה"ר כיון דלא ניתא תשמישתיה.

2. רב משה - מדיני התורה יותר אסורין מדיני האומות דהא אסור לרוץ ברה"ר וגם הפקירו שכל הקודם זכה כדאיתא בב"ק (ב.). ואין כוונת לשון מופקר לכל שכתב הבית אפרים שיהיה כל אדם יכול לילך ולרוץ ולעשות כל מה שרוצה אלא מופקר לעבור לכל הדברים כדין התורה והמדינות.

ה) ועוד משום דמקומות אשר צריכים לשלם שכר לעבור הנקרא טאל (toll) יש עיכוב.

2. רב משה - זה בתורת סדר והנהגות ברה"ר ולא דרך עיכוב וזה גם כן לרחובות שהם מסודרים לעבור רק בדרך אחד (one way streets) זה סדר.

ו) היתר של החזו"א - (או"ח ק"ז - ז) - דבזמן הזה כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מהתורה וכן כתב שו"ת הגר"י שטייף - (סימן ס"ח) - בפשיטות דעירות שלנו והמאנהעטען וברוקלין בכלל אין עליהם דין רה"ר מהדין תורה משום שהעיר מסובבת במחיצות של בתים והבנינים הם מכל ד' רוחותיה.

2. רב משה - שיטת החזון איש דבר תמוה שנמצא שהכרכים היותר גדולים הם רה"י ורק הכפרים ועירות הקטנים ביותר שאין להם אלא רחוב מפולש אחד הוא בדין רה"ר להיפוך מכפי שכל ישראל סבורין שהכרכין שייכין להיות יותר רה"ר וכדכתב הוא בעצמו שהמשנה ברורה כתב שלא כדבריו. ומוכרחין לומר רק בפרצה בעלמא שצריך להיות נחשב כגדור מהא דעומד מרובה דלא כחזו"א אלא כהמ"ב וזה (crosswalk) לא פרצה רק דרך השתמשות הרחוב וחצרות הבית.

ז) ועוד טעם להיתר משום ים ונהרות הוי כג' צדדים בעירות גדולות כברוקלין וכיוצא בהם או פאריז

1. הגם שיש שם ששים ריבוא מ"מ לא הוי רה"ר משום שמוקפים בידי שמים בימים ונהרות ודינם ככרמלית למועיל עירוב.

2. רב משה - ומצד מחיצות סביב ברוקלין כפי הידיעה שעד עתה אינו כן וזה אפשר לברר. ועוד כשאיכא ס' ריבוא צריך דלתות אף כשאינו בדין רה"ר אג"מ - (ה - קל"ט) - כרשב"א בעבודת הקודש ומווארשא (Warsaw) שעשו שם עירובין לא היו בה ס' ריבוא ברחובות שהוא עיר במיליאן וחצי ולא כברוקלין שיש כאן בערך שלשה מיליאן אנשים.

ח) הקארס עצמם הם מחיצות ומוציא מידי רה"ר.

2. רב משה - הנה כיון שהקארס גבוהות מהארץ ג' טפחים אין שייך לבוד. הרי הסייד וואקס ששם הולכין האינשי הוא אין הולכין שם קארס וגם העמדת הקארס שהוא עראי ולא שייך שיתבטל חשיבות רה"ר.

ט) בעינן רחובות דומה לדגלי מדבר מפולש בלא עלקתון

2. רב משה - רק בערים המוקפות חומה אבל בערים שלנו אין צריך ישר בלא עיכוב.